

τῆς ἡμέρας ἀνήκουν εἰς τὸν κύριόν σου. Δοῦλε, ἔσο τοῦλάχιστον κύριος τῶν τριῶν τούτων ὥρων.

Λαβὼν τότε τὸν χρωστήρα ἐπλησίασεν εἰς τὸν πίνακα ὅπου ἦτο ἀπεικονισμένη ἡμιτελής ἀκόμη ἢ ὠραία κεφαλὴ τῆς Παναγίας. Ἡ κεφαλὴ αὕτη φωτισζομένη ὑπὸ τῶν πρώτων ἀκτίνων τῆς ἡμέρας ἐφαίνετο πολὺ ὠραιότερα καὶ ἐκφραστικωτέρα ἀκόμη. «Νὰ τὴν ἐξαλείψω;—Ὅχι, ὄχι! προτιμῶ νὰ ὑποστῶ τὴν τιμωρίαν! προτιμῶ νὰ ἀποθάνω! —Νὰ τὴν ἐξαλείψω; Ἄλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ τὸ κάμῃ, καὶ ἐγὼ θὰ τὸ κάμω; Ποτέ! Ποτέ! Ἡ κεφαλὴ αὕτη ζῆ. Ἄν τὴν ἐξαλείψω θὰ νομίσω ὅτι θὰ ἴδω ἐκχυνόμενον τὸ αἷμά της, θὰ μοι φανῆ ὅτι τὴν φονεύω. Ὅχι, ὄχι! καλλίτερον νὰ τὴν ἀποπερατώσω.»

Καὶ ἐτοιμάσας χρωστήρας καὶ χρώματα ἐβουθίσθη εἰς τὴν ἐργασίαν.

Ἡ ἡμέρα ἐν τοσοῦτῳ ἐπροχώρει καὶ ὁ Σεβαστιανὸς ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζεται, λησμονῶν ἐντελῶς ποῖος ἦτο καὶ ποῦ εὕρισκετο.

—Ἀκόμη μίαν στιγμὴν, ἔλεγεν ἐργαζόμενος, ἀκόμη αὐτὸ τὸ μικρὸν σημεῖον— ἐδῶ εἰς τὰ χεῖλη τὴν μικρὰν αὐτὴν γραμμὴν. —Θεέ μου! πόσον μ' ἐνθουσιάζουν οἱ ὀφθαλμοί της! Πόσον ὠραία εἶναι ἡ Παναγία μου!—Καὶ ὁ Σεβαστιανὸς καὶ τὴν προχωροῦσαν ἡμέραν ἐλησμόνει, καὶ τὸν κύριόν του, καὶ τοὺς ῥαβδισμοὺς καὶ τὰ πάντα.

Αἴφνης ὅμως ψυχρὸς τὸν περιέχυσεν ἰδρῶς, ὅτε στραφεὶς εἶδε πλησίον του ὄλους τοὺς νέους μαθητὰς ἱσταμένους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Μουρίλλον αὐτόν. Ὁ πτωχὸς μαῦρος ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἴστατο ἀναυδὸς περιμένων τὴν τιμωρίαν. «Ὅλοι ἐσιώπων» ὁ Μουρίλλος τέλος προσβλέπων αὐστηρῶς τὸν μικρὸν δούλον του. «Ποῖος εἶναι, τῷ εἶπεν, ὁ διδάσκαλός σου, Σεβαστιανέ; «Σεῖς, κύριε, ἀπήντησεν ὁ μαῦρος μὲ φωνὴν σχεδὸν ἀκατάληπτον.

«Ποῖος σ' ἐδίδαξε τὴν ζωγραφικὴν, Σεβαστιανέ; ἠρώτησε πάλιν ὁ Μουρίλλος.

«Σεῖς, κύριε.

«Ἄλλ' ἐγὼ οὐδέποτε σοὶ ἔδωκα μαθήματα.

«Ὅταν ἐδιδάσκετς τοὺς ἄλλους ἐγὼ ἐπρόσεχον.

«Καὶ μὰ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον! ὠφελήθης. Τώρα ὅμως, προσέθηκεν ὁ Μουρίλλος στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς του, εἶπέτε μοι, φίλοι μου, ὁ παῖς οὗτος εἶναι ἄξιος τιμωρίας ἢ... ἀμοιβῆς;

«Ἀμοιβῆς, ἀπήντησαν ὄλοι μιᾶ φωνῇ.

«Καὶ τίνος ἀμοιβῆς;

Ὁ δυστυχὴς Σεβαστιανὸς ἤρχισε ν' ἀναπνέη.

«Δέκα τάλληρα τοῦλάχιστον, εἶπεν ὁ Μένδης.

«Δεκαπέντε, εἶπεν ὁ Φερνάνδης.

«Ἡ κάλλιον πλούσιον ἐνδυμα διὰ τὴν εορτὴν τῆς Παναγίας, προσέθηκεν ὁ Γουζάλης.

«Εἶπέτε καὶ σὺ, Σεβαστιανέ, τί θέλεις, εἶπεν ὁ Μουρίλλος; βλέπω ὅτι τσιούτου εἶδους ἀμοιβῆ θὲν σ' εὐχαριστεῖ. Εἶπέτε ἐλευθέρως τὴν γνώμην

σου. Εἶμαι τόσον εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ, εἶμαι πόσον κατεγοητευμένος ἀπὸ τὴν ὠραίαν σου ταύτην Παναγίαν, ὥστε εἶμαι διατεθειμένος νὰ σοὶ δώσω ὅ,τι θέλης. Εἶπέτε, μὴ φοβεῖσαι!

«Ἄχ, κύριέ μου, ἂν ἐτόλμων. . . Δάκρυα ἔβρεον ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ παιδὸς, καὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ διέλαμπε παράκλησις, ἣν ἡ δειλία ἐκράτει δεσμευμένην εἰς τὰ χεῖλη του.

Οἱ μαθηταί, θέλοντες νὰ τὸν ἐνθαρρύνουσι τῷ ἐπιθύρῳ.

«Ζήτησε χρήματα, Σεβαστιανέ.

«Ζήτησε πολυτελεῖ στολήν.

«Παρακάλεσε τὸν διδάσκαλον νὰ σὲ παραλάβῃ μαθητὴν του.

«Ὁ διδάσκαλος, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ἔχει σήμερον τὴν διάθεσιν νὰ πράξῃ καλὸν τι' ζήτησε του τὴν ἐλευθερίαν σου.

Βαθεῖα συγκίνησις ἐπεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σεβαστιανοῦ, ὅτε ὑψῶν τὰς χεῖράς του πρὸς τὸν Μουρίλλον εἶπε:

«Κύριε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πατρός μου, τοῦ πτωχοῦ πατρός μου τὴν ἐλευθερίαν!

«Καὶ τοῦ πατρός σου τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἰδικὴν σου, Σεβαστιανέ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος, ὅστις μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατήσῃ τὴν συγκίνησιν του, ὑψωσε τὸν μαῦρον παῖδα εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τρυφερῶς τὸν κατησπάσθη. Ὁ χρωστήρ σου, προσέθηκε, σὲ ἀνέδειξε τεχνίτην ἢ αἰτησίς σου δὲ σὲ ἀναδεικνύει ἄνδρα μὲ ἀγαθὴν καρδίαν. Ἀπὸ τοῦδε, Σεβαστιανέ, εἶσαι οὐχὶ μόνον μαθητὴς μου, ἀλλὰ καὶ υἱός μου.—Εὐτυχὴς Μουρίλλε, σήμερον δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι ἔκαμα ὄχι μόνον εἰκόνας, ἀλλ' ὅτι ἀνέδειξα καὶ ζωγράφον.

Ὁ Μουρίλλος ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ ὁ Σεβαστιανὸς Γομεζ, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μαύρου τοῦ Μουρίλλου, ἐγένετο εἰς τῶν διασημοτέρων τῆς Ἰσπανίας ζωγράφων. Σήμερον ἀκόμη θαυμάζουσιν οἱ περιηγηταί ἐν τοῖς ναοῖς τῆς Σεβίλλης τὰ ἀριστουργήματά του, τὴν Παναγίαν μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὰς ἀγκάλας, τὴν ἁγίαν Ἄνναν, τὸν ἅγιον Ἰωσήφ, τὴν θυμασίαν αὐτοῦ εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ κίονος στηριζομένου καὶ ἔχοντος παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὸν ἅγιον Πέτρον.

I. II.

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Συνίξις· ἐστὶ σελ. 463.

1. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ.

Ἐν τῶν σπουδαιοτέρων χαρακτηριστικῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Παρθενῶνος, ὡς ἐν γένει τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ, εἶναι ἡ ἔλλειψις κοινοῦ μέτρου μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ οἰκοδομήματος. Διὸ καὶ ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὅτι εἰδήμονες ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του προγράφουσιν ἐντελῶς

τὸν δωρικὸν ρυθμὸν ὡς ἐστερημένον ἀναλογίας.

Κακῶς ἤνθουν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι τὰς ἀναλογίας ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς, διότι διὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης ὡς καὶ διὰ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἡ ἀρμονία δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἀκριβῆ ὑποδιαίρεσιν τῶν μερῶν μεταξύ των. Τοῦτο δὲ εἶναι τόσον ἀληθές, καθ' ὅσον ὁ Παρθενῶν, τοῦ ὁποίου αἱ ἀναλογίαι, ἐναντίον πάντων τῶν ἀρχιτεκτονικῶν κανόνων, οὐδεμίαν ἔχουσι μεταξύ των σχέσιν, εἶναι καὶ ἔσεται κατὰ τὴν γνώμην πάντων τὸ λαμπρότερον ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον πασῶν τῶν ἐποχῶν. Ὁ Ἀγγλὸς Λήκ μόλις ἔθιξε τὸ ζήτημα τοῦτο δι' ἀνεπαρκοῦς τινος φράσεως. Ὁ κύριος Πακάρ (Pacard) μετὰ πλείστης ὀσης ἀκριβείας ἔλαβεν ἐσχάτως τὰ μέτρα τοῦ Παρθενῶνος· οὐδεμίαν λεπτομέρειαν παρέλειψε· τὰ πάντα πιστῶς ἀντέγραψε. Ἐκαστος δύναται καὶ ἐν Γαλλίᾳ εὐρισκόμενος νὰ πεισθῆ ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπλήθις ἀναλογία μεταξύ τῆς διαμέτρου καὶ τοῦ ὕψους τῶν κίωνων, ὡς καὶ μεταξύ τῶν δύο τούτων μέτρων καὶ τοῦ ὕψους τῶν θριγκῶν καὶ τῶν ἀετωμάτων. Τίς λοιπὸν ἢ ἀρχή, ἢ ὀδηγήσασα τὸν Φειδίαν εἰς τὴν ἀνεγερσιν τοῦ ναοῦ τούτου; Τίς ἢ ἐνόητος τοῦ μέτρου, ἢ ἐχρήσατο; Εἶχεν ἐνόητα μέτρον; Ἰδού τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον δέον νὰ λύσῃ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, πρόβλημα ἐνδιαφέρον ἐπίσης τὴν τέχνην ὡς καὶ τὴν ἐπιστήμην. Καὶ πραγματικῶς, πῶς μὲ τοιαύτας πρωτοτύπους ἀναλογίας, τοσοῦτον δυσνοήτους, κατάρθρωσεν ὁ Ἕλληνας ἀρχιτέκτων τοσοῦτον καταπληκτικὸν ἀποτέλεσμα; Ἡ εἶχεν ἀρχὴν τινα, ἥτις μᾶς διαφεύγει, ἢ εἶχεν ἕξοχόν τινα τέχνην ὅπως συναρμολογῆσῃ ἐκ τῶν προτέρων μέτρα τοσοῦτον ξένα πρὸς ἄλλα καὶ συλλάβῃ τὴν λαμπρότητα τοιοῦτου οἰκοδομήματος.

Ὁ τὴν Ἑλλάδα, τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν ἢ τὴν Σικελίαν διατρέχων τεχνίτης ἐκπλήττεται βλέπων τοὺς ἀρχαίους ναοὺς τοσοῦτον ἀνωτέρους κατὰ τὴν ὠραιότητα τῶν ναῶν ἐκεῖνων, οὓς οἱ νεώτεροι ἀνεγείρουσι κατὰ τὸ ἀρχαῖον σχέδιον. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἐντύπωσις τῶν εἰρηπλιῶν καὶ τοῦ παρὰ τοῦ ἡλίου δοθέντος αὐτοῖς χρωματισμοῦ προστίθεται εἰς τὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς· ἀλλ' ὠραῖος ναὸς εἶναι πάντοτε ὠραιότερος ἢ τὰ εἰρηπία αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα δὲν μᾶς συγκινοῦσιν εἰμὴ μόνον διὰ τῶν ἀναμνήσεων, ἀς ἐν ἡμῖν διεγείρουσι. Ὅθεν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ οἱ ναοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἐν Γαλλίᾳ· τοῦτο προέρχεται μόνον ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὰ παρελθόντα θεωρεῖ πάντοτε καλλίτερα τῶν παρόντων.

Τὴν ἀπάτην ταύτην διασκεδάζει εὐκόλως ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἔργου. Ὡς πρὸς τὸν Παρθενῶνα δὲ ἡ ἀνάλυσις ἀνακαλύπτει ἐν αὐτῷ νέας καλλολογίας, ἀς ἐπιπόλαιον βλέμμα δὲν δύναται νὰ ἐν-

νοήσῃ. Ὁ Φειδίαις θέλων ἐν τῷ ναῷ τῆς Παλλάδος νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἰδέαν τῆς διαρκείας, ἔδωκεν εἰς τὸ σύνολον τοῦ οἰκοδομήματος τὸ σχῆμα τὸ παριστῶν τῷ ὀφθαλμῷ τὴν ἐντελεστάτην στερεότητα. Τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἀκαταλληλότατον νὰ δώσῃ τὴν ἰδέαν τῆς στερεότητος εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἡ βάσις εἶναι στενὴ καὶ τὸ ἄνω μέρος ἐκτείνεται. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ αἰσθανώμεθα ἡσυχίαν πνεύματος ὅταν ὀγκώδεις βράχοι φαίνονται ἐπικαθήμενοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν καὶ ἐπαπειλοῦντες ἡμῖν διὰ τῆς πτώσεώς των καταστροφήν; Καὶ διὰ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἡ στερεότης τῶν σωμάτων αὐξάνει διὰ τῆς πλατύσεως τῆς βάσεως αὐτῶν· ἡ δρῦς εἶναι στερεωτέρα τοῦ ἰσχυροῦ κορμοῦ τοῦ φοίνικος, καὶ αἱ πυραμίδες παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου εἶναι αἰώνια συγκρινόμεναι πρὸς τὰ ἐφήμερα κωδωνοστάσια τῶν ὄχθων τοῦ Ἄρνου. Ὁ Φειδίαις ἔδωκεν εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ σχῆμα πυραμίδος κεκομμένης (κολοβῆς), ἔδωκεν εἰς τοὺς κίονας κλίσιν πρὸς τοὺς τοίχους τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου· οἱ κίονες τοῦ περιστυλίου καὶ αὐτοὶ ἔλαβον κλίσιν πρὸς τὰ ἔνδον, καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀκρογωνιαῖοι κίονες, ἐφ' ὧν κυρίως φαίνεται ἐρειδόμενον τὸ ὅλον οἰκοδομημα. Ὁ ζιτῶν ἐνώπιον τοῦ Παρθενῶνος νὰ συλλάβῃ καθαρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ συνόλου τοῦ ναοῦ, δύναται νὰ φαντασθῆ δέμα εὐθειῶν γραμμῶν, αἵτινες ἀκολουθοῦσι τὰς γωνίας τῶν τοίχων καὶ διέρχονται διὰ τοῦ ἄξονος τῶν κίωνων· αἱ γραμμαὶ αὗται, ἐκτεινόμεναι κατὰ διάνοιαν ὑπεράνω τοῦ οἰκοδομήματος, προσεγγίζουσι ἀλλήλαις καὶ ἐνοῦνται ὑψηλὰ ἐν τῷ αἰθέρι· ἀντιστρόφως δὲ πάλιν εἰσδύουσι εἰς τὴν γῆν χωρίζόμεναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ φαίνονται ὡσεὶ προσηλωμέναι διὰ παντός. Ἡ κλίσις τῶν τοίχων καὶ τῶν κίωνων εἶναι αἰσθητὴ τῷ ὀφθαλμῷ· κεχωρισμένον ἕκαστον μέρος ἤθελε φαίνεσθαι ἑτοιμὸν ἄρροπον· ἐνωμένα δὲ ὅλα τὰ μέρη ἀποτελοῦσι σύνολον ἀκλόνητον.

Ὁ Λήκ καὶ ἄλλοι Ἀγγλοὶ ἐπιστήμονες κακῶς ὑποθέτουσιν ὅτι ὁ Φειδίαις εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὴν πραγματικὴν στερεότητα καὶ διάρκειαν τοῦ ἔργου του. Οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῆ τις ὅτι οἱ νόμοι τῆς στατικῆς (ἐπιστήμης τῆς ἰσορροπίας τῶν σωμάτων) δὲν ἐφαρμόζονται ποτὲ αὐστηρῶς εἰς οἰκοδομημα ἐκ μεγάλων ὀγκολίθων συνηρμοσμένων ἀνευ ἀσβέστου καὶ ἐνίοτε ἐστιλπωμένων· ἡ μεγαλητέρα πραγματικῶς στερεότης κατορθοῦται ὅταν ἕκαστον μέρος ἐπικαθῆται μόνον ἐπὶ τοῦ στηρίζοντος αὐτὸ τεμαχίου, καὶ δὲν ἐνεργῆ εἰμὴ διὰ τῆς καθέτου μόνον.

Ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα, διότι τὰ συγγράμματα ἀνδρῶν σοφῶν μὲν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως προκατειλημμένων ὑπὸ μιᾶς ἰδέας, διέδωσαν τὴν ἐσφαλμένην γνώμην, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἀπέβλεπον

πρὸ παντός ἄλλου εἰς τὴν στερεότητα τῶν οἰκοδομῶν των.

Βεβαίως ἐν τῷ πνεύματι τῶν Ἑλλήνων ἔγκειται νὰ φροντίσωσι πρότερον περὶ τῆς ωραιότητος· μὴ παρορῶντες τὴν στερεότητα, ἠθέλησαν νὰ δώσωσι εἰς τὰ μνημεῖα αὐτῶν τὸ φαινόμενον μᾶλλον τῆς στερεότητος ἢ τὴν στερεότητα αὐτῆν. Ἐχομεν πρὸς τοῦτο ἀνάγκην τρανωτέρου παραδείγματος τοῦ ναοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς;

Τὸ μεγαλεῖον τὸ παρουσιαζόμενον ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ Παρθενῶνος εὐρηται καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, εὐρηται εἰς τοὺς κίονας, εἰς τὰ κιονόκρανα, εἰς τὰ ἀετώματα, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πύλας ἀκόμη. Ἡ διάτασις τῶν κίωνων τοῦ Παρθενῶνος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ κυλινδροειδούς σχήματος καὶ πλησιάζει τὸν κῶνον· στενωτέρω πρὸς τὸ ἄνω μέρος, ἔχουσι βάσιν πλατεῖαν καὶ στερεάν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλλήνου τεχνίτου ἐνόησεν, ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἤδη ἐποχῆς, ὅτι κίων πλησιάζων τὸ σχῆμα τοῦ κυλίνδρου, ὅπως φαίνεται στερεός, ἔχει ἀνάγκην βάσεως πλατυτέρας αὐτοῦ. Ἐδωκε λοιπὸν στυλοβάτην εἰς τὸν Ἰωνικὸν καὶ εἰς τὸν Κορινθιακὸν ρυθμὸν· ἀλλ' ὁ δωρικὸς κίων ἀρκεῖ αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ δύνата ἄνευ ξένης βοήθειας· νὰ ἴσταται ὀρθὸς καὶ εὐθύς. Ἐπομένως μεγαλεῖον περισσότερον ὑπάρχει ἐν τῷ δωρικῷ κίονι, ἢ ἐν τοῖς κίσις τῶν δύο ἄλλων ρυθμῶν· διότι οὗτοι μὴ φαίνονται πράγματι θεθειμένοι ἐπὶ τῆς λιθοστρώσεως τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ τὸνναντίον αἱ βάθδῶσεις τοῦ δωρικῷ κίονος, λοξῶς κατερχόμεναι καὶ στηριζόμεναι ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ ἐδάφους, φαίνονται ὡσεὶ εἰσδύουσαι ἐντὸς τῆς γῆς, ἐκτεινόμεναι, καὶ μὴ δυνάμεναι πλέον ν' ἀποσπασθῶσι.

Ἐπίσης καὶ τὸ δωρικὸν κιονόκρανον εἶναι σοβαρώτερον τοῦ τῶν ἐτέρων δύο ρυθμῶν. Ὁ Βιτρούβιος λέγει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνέλαβον τὸν Ἰωνικὸν κίονα, ἀκολουθοῦντες τὰς ἀναλογίας τοῦ γυναικείου σώματος, ἐπιμηκέστερον καὶ ἀσθενέστερον, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς βάσεώς του ὡς ἐπὶ κρηπίδος καὶ κεκοσμημένον διὰ κομψοῦ κιονοκράνου, ὡς ἡ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς κοσμεῖται διὰ τῶν βοστρύχων.

Τίς δὲν ἀνέγνωσε παρὰ τῷ Ῥωμαίῳ τούτῳ συγγραφεὶ τὴν χαρίεσσαν ἱστορίαν τῆς Κορινθίας γυναικὸς; Αὕτη ἀπέθανε προῶρος· ἡ τροφὸς αὐτῆς ἔφερον ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὅποια ἠγάπα ζῶσα. Τὸ κάνιστρον τεθὲν ἐπὶ τῆς ρίζης ἀκάνθης ἐκύρτωσε τὰ νεαρὰ αὐτῆς φύλλα, τὰ ὅποια περιεκάλυψαν αὐτό. Ὁ Καλλιμάχος συνέλαβεν ἐκ τούτου τὴν ἰδέαν τοῦ Κορινθιακοῦ κιονοκράνου. Ἀλλ' οὐδέτερος τῶν δύο τούτων ρυθμῶν συμφέρει τῇ σοβαρᾷ Ἀθηνᾷ· αὐτῆς τὴν κεφαλὴν περικαλύπτει ἡ περικεφαλαία, καὶ τὴν αἰγίδα προτιμᾷ τοῦ κανίστρου. Οἱ θριγκοὶ τοῦ Παρθενῶνος εὐρίσκονται μετὰ τῶν

ἐπιλοίπων μερῶν τοῦ ναοῦ ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ· διαιροῦνται δὲ εἰς δύο στρώσεις, ὧν ἡ μὲν κατωτέρα κοσμεῖται διὰ χρυσῶν ἀσπίδων καὶ ἐπιγραφῶν, ἡ δὲ ἀνωτέρα χωρίζεται διὰ τῶν τριγλύφων, καὶ περιεῖχεν ἀνάγλυφα. Τὰ ἐπιστύλια ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν τετραγώνων πινακιδίων τῶν κιονοκράνων καὶ τῶν στερεῶν κίωνων τοῦ περιστυλίου. Καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ θαυμάση τις μίαν πρὸδοδον τῆς τέχνης παρὰ τοῖς Ἑλλησι· οἱ θριγκοὶ τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι δύναμιν καὶ οὐχὶ θάρος· ἡ δύναμις αὕτη δὲν εἶναι ἡ δύναμις θεοῦ οἷος ὁ Ζεὺς ἢ ὁ Ποσειδῶν, εἶναι ἡ δύναμις θεᾶς, ἥτις ἐμπνέει καὶ ἀπονέμει ἐνίοτε τὸ δίκαιον, ἥτις ὅμως καίτοι κρατοῦσα τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα, διατηρεῖ οὐχ ἥττον τὴν μορφὴν παρθένου.

Εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἡ τέχνη δὲν διέκρινεν ἀκόμη τὴν ἔμφρονα δύναμιν ἀπὸ τῆς ζωῶδους βώμης. Τοιαύτη σύγχυσις ὑπάρχει ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Κορίνθῳ. Τοῦ ναοῦ τούτου δὲν σώζονται εἰμῆ ἐπτά λίθινοι κίονες, ἠκρωτηριασμένοι, μὲ πλατείας βάθδῶσεις, μὲ κιονόκρανα παχέα καὶ βαρέα· οἱ πέντε ἐξ αὐτῶν ὑποστηρίζουσι τὴν πρώτην βάσιν θριγκοῦ, ὅστις φαίνεται ὡς καταθλίβων αὐτούς. Οἱ κίονες οὗτοι ἐμπρέπουσι ἀναμφιβόλως εἰς τὸν Ποσειδῶνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θεὸν ἰσχυρὸν μὲν, ἀλλὰ βάρβαρον ἔτι· δὲν ἀρμύζουσι ὅμως πλέον εἰς τοὺς χροῖνους τοῦ Φειδίου.

Ἀνάλογος σύγκρισις θέλει καταδείξει τὴν ωραιότητα τῶν εἰσόδων τοῦ Παρθενῶνος. Γνωστὸν εἶναι τὸ δωρικὸν οἰκοδόμημα τῶν Μυκηνῶν, περὶ οὗ εἰσέτι ἐρίζουσι οἱ ἀρχαιολόγοι, ὁ λεγόμενος τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἡ κυρία αἴθουσα ἔχει τὸ σχῆμα κυψέλης· λελαξευμένος ἐντὸς λόφου λαμβάνει τὸ φῶς διὰ θύρας ἐχούσης τρίγωνον ἀνοιγμα, τὸ ὅποιον ἴσως περιεῖχεν ἄλλοτε ἀνάγλυφον. Αἱ τρεῖς θύραι τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι καὶ αὐτὰς τὸν δωρικὸν ρυθμὸν· διὰ νὰ συμφωνήσωσι πρὸς τὸ κωνικὸν σχῆμα τῶν κίωνων καὶ τὴν κλίσην τῶν τοίχων, ἔπρεπε νὰ ἦναι πλατυτέρα πρὸς τὰ κάτω· οὕτω θὰ ἀπέκτων πλάτος καὶ μεγαλοπρέπειαν, ἣν δὲν ἔχουσι αἱ εὐθείαι γραμμαὶ τῶν νεωτέρων θυρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα φόβος ἦτο μὴ ὁ δωρικὸς ρυθμὸς συγχύσῃ τὴν σοβαρότητα μὲ τὸ βαρὺ. Αἱ θύραι τῶν Μυκηνῶν εἶναι πολὺ ταπειναί, ὥστε οὔτε χάριν οὔτε κομψότητα ἔχουσι. Ὁ Φειδίας ὅμως, συλλαβὼν ἐν τῇ προστάτιδι τῶν Ἀθηνῶν θεᾶ τὴν εὐγένειαν τῆς θυγατρὸς τοῦ Διὸς καὶ τὴν χάριν ἀθανάτου παρθένου, ἠθέλησε νὰ τῇ δώσῃ οἴκημα, οὗ τινος ὅλα τὰ μέρη νὰ τῇ ἦναι εὐχάριστα· ἐπομένως ἔδωκεν εἰς τὰς εἰσόδους τοῦ ναοῦ τὸ μεγαλεῖον τῶν θυρῶν τοῦ δωρικῷ ρυθμοῦ· ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς τὴν κομψότητα, συνέσφιγγεν ὀλίγον τὰς ὑπὲρ τὸ δέον κεκλιμένας πλευρὰς καὶ ἠῤῥησε τὸ ὕψος αὐτῶν.

Οὕτως ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Περικλέους ἡ τέχνη, ἡ θρησκεία καὶ ἡ καλκισθησία ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρας ἔργα ἐντελῆ καὶ ἐν τῷ συνόλω καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτῶν. Ὁ αἰὼν τοῦ Περικλέους οὐδεμίαν τέχνην ἐφεύρε, πλὴν ὅλας ἐτελειοποίησε, καὶ αὐτὰ τὰ ἐμπόδια καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀρχαιότερων ἐγένοντο ἀφορμὰ μείζονος ἀναπτύξεως καὶ προόδου, καὶ ἐν ᾧ οἱ κίονες, τὰ ἐπιστύλια, αἱ θύραι ἐλάμβανον σχήματα κομψότερα, τὸ ἀδύνατον τοῦ συνδυάζειν μετόπας ὁμοίας μετὰ κίωνων ἐν ὁμοίᾳ ἀποστάσει, ἡ δυσκολία αὕτη, ἡ ἐνυπάρχουσα ἐν τῷ δωρικῷ ῥυθμῷ, ἥτις ἀπῆλπιζε τοὺς Ῥωμαίους ἀρχιτέκτονας, ὑπῆρξε διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀφορμὴ νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς ναοὺς αὐτῶν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ δύναμιν μεγαλειτέραν.

Τοιαῦτα εἶναι ἐν συνόλω καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν τὰ κυριώτερα προτερήματα τοῦ Παρθενῶνος, δι' ὧν ὕψοι τὸν νοῦν μας καὶ γεννᾷ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν τὴν ἰδέαν τῆς θείας δυνάμεως καὶ τῆς αἰωνιότητος. Πρέπει ὡσαύτως νὰ μάθωμεν τι ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τέρπει καὶ συγκινεῖ ἡμᾶς. Τὸ κάλλος δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐντέλειά τις τῆς θεότητος, διακεκριμένη καὶ κεχωρισμένη ἀπὸ τῶν ἄλλων ὅλη ἡ φύσις τῆς εἶναι ὠραία, καὶ τὸ πνεῦμά μας εὐχαριστεῖται εἰς τὸ συλλαμβάνειν αὐτήν.

Ἐὰν ἡ Ἀφροδίτη ἦναι ἡ προσωποποίησης τοῦ κάλλους, δὲν ἔπεται ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς, ὁ πατήρ τῶν θεῶν, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἄρτεμις εἶναι ἔσπερηνμένοι κάλλους· οἱ μὲν ἔχουσι τὸ ἀνδρικὸν κάλλος μὲ τὰς τολμηρὰς καὶ διαγεγραμμένας μορφάς, οἱ δὲ τὸ γυναικεῖον κάλλος μὲ γραμμὰς ἠπίας καὶ στρογγύλας. Οἱ Ἕλληνες πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐννοήσει ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ὡς ἐν ἀπάσαις ταῖς τέχναις, αἱ καμπύλαι γραμμαὶ καὶ αἱ στρογγύλαι ἐπιφάνειαι εἶναι ἠραιότεραι τῶν εὐθειῶν καὶ ἐπιπέδων γραμμῶν· ἐνόμισαν λοιπὸν ὅτι δίδουσι εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἀρχαίων ἀκρίθειαν, ἐὰν αἱ ὑποθετικαὶ γραμμαὶ, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ σχῆμα, ὡς αἱ κλίσεις τῶν τοίχων καὶ οἱ ἄξονες τῶν κίωνων, αὐταὶ μόνον ἦσαν εὐθεῖαι γραμμαὶ· θεῖα ἐμπνεύσει ἐκαμπύλωσαν τὰ πραγματικὰς γραμμὰς τῶν ἐπιστυλίων, τῶν βαθμίδων, τῶν ζωφῶρων.

Ἐκ τούτου προῆλθεν ὅτι ἐν ᾧ τὸ γενικὸν σχῆμα τοῦ Παρθενῶνος εἶναι σχῆμα ἡρωτηριασμένης πυραμίδος, αἱ γωνίαι αὐτῆς τῆς πυραμίδος εἶναι γραμμαὶ καμπύλαι, καὶ ἐξαιρέσει μερῶν τινῶν ἢ ἐσωτερικῶν ἢ πολὺ μικρῶν ὥστε νὰ φανῇ μεγάλη καμπύλη, ἐν τῷ Παρθενῶνι δὲν ὑπάρχουσιν εὐθεῖαι γραμμαὶ.

Συνειθισμένοι εἰς τὰς εὐθείας γραμμὰς ἀποροῦμεν βλεπόντες τοὺς πρωτοτύπους ναοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν διατὶ προξενούσιν ἡμῖν τσαύτην εὐχαρίστησιν· ὁ οφθαλμὸς ἡμῶν τέρπεται ἐκ πρώτης ἀρχῆς καὶ

διατρέχει ἀπροσκόπτως τὰς βαθμίδας, τὰ ἐπιστύλια, τὰς ζωφῶρους. Ὁ ἀρχιτέκτων μετρᾷ κατὸ πιν τὰ διάφορα μέρη καὶ εὐρίσκει τάχιστα τὴν μυστηριώδη ταύτην πηγὴν τῆς τέρψεως.

Ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη, γεννηθεῖσα ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐξ ἀρχῆς παρ' αὐτῆς ἐμπνευσθεῖσα, ἐκαμπύλωσε τὰς βαθμίδας καὶ τὸ ἔδαφος τῶν ναῶν, τοὺς θριγκοὺς καὶ τὰ γείσα, ὅπως ἡ φύσις ἐκαμπύλωσε τὴν θάλασσαν, τὸν ὀρίζοντα καὶ τὰς βάρχεις τῶν ὀρέων. Οἱ κεκλιμένοι τοίχοι τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ ναοῦ.

Οὕτως ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἔφθασε βαθμηδὸν εἰς τὴν ἐντέλειαν, ἀφ' οὗ ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς χρόνων κατέδειξεν ὅλην αὐτῆς τὴν δύναμιν. Ὅτι ἡ ἐργασία αἰώνων προσέθηκεν εἰς τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα εἶναι κυρίως ἡ ἀκρίθεια ἐν ταῖς ἀναλογίαις, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ χάρις. Τὸ αὐτὸ δύναται τις νὰ παρατήρησῃ καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς γλυπτικῆς, τὰ ὁποῖα ἐν ἀρχῇ, ὅτε ἀπέβλεπον οἱ τεχνίται κυρίως εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ἦσαν τραχέα καὶ σκληρὰ· κατόπιν τὰ μέλη τοῦ σώματος ἔχασαν τὸ τραχὺ, αἱ μορφαὶ ἔγειναν στρογγυλότεραι, αἱ κινήσεις κατέστησαν μαλακαὶ καὶ φυσικαί· καὶ αὕτη ἡ δύναμις τοῦ Ἡρακλέους δὲν ἐξαιρεῖ τὴν χάριν. Οὕτω διὰ νὰ διατηρήσωσι τὴν δύναμιν ὁμοῦ μετὰ τῆς χάριτος, οἱ δωρικοὶ κίονες ἔπρεπε νὰ ὁμοιάσωσι πρὸς λίαν ἐπιμήκεις κίονους· ἐὰν παραβάλλωμεν μετὰξὺ αὐτῶν τοὺς ἐν Ἑλλάδι σωζομένους τοιοῦτους κίονας, θέλωμεν πεισθῆ ὅτι οὐδέποτε ἔλειψεν ἐξ αὐτῶν ἡ δύναμις καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἀπέκτησαν χάριν. Ἐὰν ἡ δύναμις ἦναι ἐν τῇ βραχυτέτῃ, ἡ κομψότης τοῦναντίον εἶναι ἐν τῷ ὕψει καὶ τῇ ἐλαφρότητι τῆς στήλης. Οἱ κίονες τοῦ ἐν Κορίνθῳ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἔχουσι ὕψος δύο ἡμισυ μόνον φορὰς περισσότερον τοῦ κιονοκράνου· τὸ αὐτὸ ὕψος εἶχον καὶ οἱ δωρικοὶ κίονες, ὧν τεμάχια κείνται ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Μεγάρων. Οἱ κίονες οὗτοι κατὰ πολὺ ἀρχαιότεραι τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι περισσοτέραν δύναμιν τῶν τοῦ Φειδίου· ἀλλ' εἶναι αὕτη δύναμις ὀλίγον βάρβαρος, ἥτις ἐγκεῖται τόσον εἰς τὸν ὄγκον ὅσον καὶ εἰς τὸ σχῆμα, ὅπως ἡ δύναμις τῶν Κυκλωπέων τειχῶν τῆς Τίρυνθος ἢ τῶν Μυκηναίων παραβαλλομένη πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῶν κανονικῶν ὀγκολίθων τῆς Πηνυκός. Ὁ νοῦς ὁ συλλαβῶν τὸ μέγα ἐλεφάντινον τῆς Ἀθηνᾶς ἀγαλμα ἠδυνήθη νὰ ἐνώσῃ ἐν τοῖς κίονσι τοῦ ναοῦ αὐτῆς τοὺς δύο χαρακτῆρας τῆς θεᾶς, τὸ ἀνδρικὸν μεγαλεῖον τοῦ πνεύματος καὶ τὴν χάριν τοῦ γυναικεῖου κάλλους.

Οἱ Ἕλληνες ἀφιέρουν εἰς τὴν θεότητα τὰ ἀριστουργήματα τοῦ πνεύματός των, καὶ ἐξ ὧν τῶν ἀριστουργημάτων οἱ νοοὶ τῶν Θεῶν

ὑπερέχουσι κατὰ τε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Οἱ ἄνθρωποι ὅ,τι οἰκοδομοῦσιν οἰκοδομοῦσι δι' ἑαυτούς· οὕτω πρὸς διέγερσιν ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ψυχαῖς τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἀφιερῶσιν εἰς τὴν θεότητα ναοὺς, ὧν αὐτὴ οὐδαμῶς χρῆζει. Ἡ ψυχὴ ὑψοῦται πρὸς τὴν θεότητα διὰ τὸ αἰσθήματος καὶ τῆς ἰδέας, καὶ ἡ τέρψις τῆς ἀκοῆς ἢ τῆς δράσεως συντελεῖ καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ὠραιότητα τῶν ναῶν καὶ εἰς τὴν ἐντύπωσιν τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν. Οἱ Ἕλληνες τεχνῖται ἐγνώριζον πᾶν ὅ,τι δύναται καὶ τέρψη τὴν ὄρασιν. Τὸ φῶς εἶναι ὠραιότερον τοῦ σκότους· τὸ φῶς εἶναι ἢ εἰκὼν τῆς εὐφύας. Ὁ Φειδίας πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς συνέλαβε τὸ σχέδιον ναοῦ ἀνοικτοῦ, ἐν ᾧ ν' ἀντανακλᾶται ἐλευθέρᾳ ἢ καθαρὰ τοῦ ἡλίου λάμψις. Ὁ σηκός, τὸ κατοικητήριον τῆς θεᾶς, ἐσχημάτιζεν ὑπὸ τὸν οὐράνιον θόλον ἀνοικτὸν χώρον, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἦτο ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ. Ἐκατέρωθεν ὑψοῦντο δύο σειραὶ δωρικῶν κιόνων, ὧν οἱ τῆς κάτω σειρᾶς ἦσαν δις ὑψηλότεροι τῶν τῆς ἄνω· ἐχωρίζοντο δὲ δι' ἐπιστυλίου κομφῶς κεκοσμημένου· ἐπιστύλιον ἔσπερεν ὡσαύτως τοὺς κίονας τῆς δευτέρας σειρᾶς· εἰς τὸ βῆθος τοῦ σηκοῦ ὅπισθεν τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς δὲν ὑπῆρχον κίονες, ἀλλ' εἰς κίων ἴστατο ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου, καὶ οὕτω συνεπληροῦτο τὸ περιστύλιον. Αἱ δύο αὗται σειραὶ τῶν κιόνων ἐσχημάτιζον στοᾶν μεγαλοπρεπῆ καὶ κομφὴν συνάμα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνηρτῶντο ἀναμφιβόλως αἱ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν ἀφιερούμεναι εἰκόνες καὶ αἱ εἰκόνες μεγάλων τιῶν ἀνδρῶν, σωτήρων τῆς πατρίδος. Ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπολλαπλασίαζον τὰς βαδιδώσεις τῶν ἐσωτερικῶν κιόνων, διότι οἱ κίονες οὗτοι ἦσαν μικρότεροι τῶν ἄλλων· οὕτως ὁ ὀφθαλμὸς διέτρεχε περισσοτέρας καμπύλας γραμμᾶς, καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἀπέκτα περισσότερον μεγαλεῖον καὶ κομφύτητα. Ὡσαύτως οἱ Ἕλληνες τεχνῖται ἔδιδον περισσότερον πάχος εἰς τοὺς γωνιαίους κίονας τῶν ναῶν, ὅχι ὡς λέγει ὁ K. Wilkins διὰ τὴν ἐξασφαλίσωσιν τὴν στερεότητα αὐτῶν, ἀλλὰ, ὡς ἀναφέρει ὁ Βιτρούβιος, ἐπειδὴ οἱ γωνιαῖοι κίονες ἐσμικρύνοντο ὡς ἐκ τῆς λάμψεως τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ ἐντέλεια αὕτη τῶν μερῶν συνετέλει κυρίως εἰς τὴν χάριν τοῦ συνόλου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀκριβείας ἐφημερίζοντο οἱ σπόνδυλοι τῶν κιόνων· οὐδεὶς ἄγνοε ὅτι πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἐνώσεων τῶν τεμαχίων τοῦ κίονος, οἱ σπόνδυλοι ἐλείπουνται ὡς μαρμαρίνη πλάξ· συνεδέοντο δὲ τὰ τμήματα τοῦ κίονος δι' ἄξονος ἐκ ξύλου κέδρου ἢ ἐλαίας, περὶ τὸν ὅποιον ἐστρέφοντο τὰ τεμαχία· λεπτὴ ἄμμος χυνομένη μεταξὺ τῶν δύο τεμαχίων καθίστα τὰς ἐπιφανείας λείας καὶ ὁμοίας· ὁ κίων ἐφάνετο ὡς μονόλιθος, καὶ σήμερον ἀκόμη καὶ ὁ ἐξησχημένος ὀφθαλμὸς

μετὰ δυσκολίας ἀνακαλύπτει ὄλας τὰς συναρμογάς.

EMILE BURNOURF

Πρόην Δευθεντῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς.

*Ἐπεται συνέχεια.

ΠΡΙΕΣΤΑΪ ΚΑΙ ΛΑΘΟΑΖΙΣ

Ἡ Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΘΞΥΓΟΝΟΥ

Μετὰφρασις Σ. Μ**

Ὁ περιφανὴς Ἀραγῶ ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι αἱ μεγάλα ἀνακαλύψεις καίπερ ἔχουσαι σπουδαῖατα ἀποτελέσματα δὲν συνεπισύρουσι πάντοτε τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ. Τὰ πολιτικὰ γεγονότα καὶ αἱ μεγάλα στρατιωτικὰ πράξεις ἐγγαράσσονται συνήθως βαθυτέρον εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων παρὰ τὰ εἰρηνικὰ ἔργα τῶν ἐπιφανῶν σοφῶν, ἅτινα συντελοῦσιν εἰς τὴν αὐξησιν τῆς εὐημερίας τῶν κοινωνιῶν.

Ἡ κατὰ τῆς τοιαύτης τάσεως τῶν ἀνθρώπων ἀντίδρασις δὲν εἶναι ἀνωφελῆς, διὸ εἶναι ἄξιοι συγχαρητηρίων οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγγλικῆς πόλεως Βιρμιγκάμ, οἵτινες τῇ 4 Αὐγούστου τοῦ 1874 δι' ἑορτῆς λαμπρᾶς ἐώρτασαν τὴν ἐκατονταετηρίδα τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἐφευρέσεως τοῦ συμπολίτου αὐτῶν Πριέστλεϋ (Priestley), τῆς γενομένης τῇ 4 Αὐγούστου τοῦ 1774. Ἐν τῇ εἰρημένῃ πόλει ἐπιτροπὴ συστάσα τῇ φροντίδι τοῦ βιομηχανοῦ Ἀγγλοῦ S. Timmins καὶ συλλέξασα τὰ ἀναγκαῖα χρήματα, ἀνίδρυσεν ἀνδριάντα τοῦ μεγάλου χημικοῦ τοῦ ἀνακαλύψαντος τὸ ἀέριον τοῦ ὀξυγόπου. Τελετὴ δὲ σοβαρὰ ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐορταζόντων χρονολογίαν ἀνεξάλειπτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐπανήγαγεν οἶονεἰ ἐν τῇ ζωῇ ἀνακαλύψιν, ἧς τὰ πολύτιμα ἀποτελέσματα εἶναι ἄξια πάσης προσοχῆς.

Τὸ ὀξυγόπου εἶναι τὸ ζωοποιὸν ἀέριον τῆς ἀτμοσφαιρας, ἐν ἧ εὐρίσκεται μεμιγμένον μετ' ἀζώτου, ἀερίου ἀδρανοῦς, ἔχοντος οὕτως εἰπεῖν ἀπιθέτους πρὸς τὰς τοῦ ὀξυγόπου ιδιότητας. Τὸ ὀξυγόπου συντηρεῖ τὴν ζωὴν τῶν ζῶων, ζωπυρεῖ τὴν καῦσιν, ἐνῶ τὸ ἀζώπου θανατοῖ τὸ εἰσπνέον αὐτὸ ἔμψυχον ὄν, καὶ σβύνη τὴν ἐντὸς αὐτοῦ θεθεμμένην φλόγα. Τὰ ἀόρατα κύματα τοῦ ἀέρος, τοῦ ὠκεανοῦ τούτου ἐν ᾧ εἴμεθα βεβυθισμένοι, περιέχουσιν εἰς τρογγύλον ἀριθμὸν 21 ὄγκους ὀξυγόπου καὶ 79 ἀζώπου.

Ὀλίγοι γινώσκουσι τὰς δοκιμασίας, ἃς ὑπέστη ἡ ἀνακάλυψις τῶν δύο τούτων ἀερίων διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, καὶ τὴν μεγίστην ἀξίαν τοῦ κτήματος τούτου, ὅπερ ἀπέκτησεν ἡ ἐπιστήμη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῶν. Βραχεῖα ἐξιστόρησις τούτων θέλει καταδείξει εἰς τοὺς ἀναγνώσας διὰ τί ὁ Πριέστλεϋ καὶ ὁ Λαθοαζις ἐθεωρήθησαν ἄξιοι ἀνδριάντος, καὶ πλειότερον λέγομεν ἐθεωρήθησαν ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν μεταγενεστέρων.